

TIKUVCHILIK BUYUMLARI TEXNOLOGIYASI

Yaraliyeva Muqaddas Ne'matullaeyvna

Toshkent viloyati Oqqo'rg'on 1 son kasb

xunar maktabi maxsus fan o'qituvchisi

Annotatsiya: tikuvchilik buyumlari texnologiyasi — bu kiyim, aksessuar va boshqa mato mahsulotlarini ishlab chiqarish jarayonlarini o'rganadigan fan va amaliyotdir. Ushbu texnologiya materiallar, kesish, tikish, dekorativ ishlov berish va tugallash kabi bir qator jarayonlarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: materiallar, to'qimalar, kesish, tugallash, sifat nazorat, kiyim ishlab chiqarish, shablonlar, sifat nazorati, smart-kiyimlar, kiyim dizayni, aksessuarlar, mahsulot jarayoni.

Аннотация: текстильная технология – это наука и практика, изучающая процесс изготовления одежды, аксессуаров и других текстильных изделий. Эта технология включает в себя ряд процессов, таких как обработка материалов, раскрой, шитье, декоративная обработка и отделка.

Ключевые слова: материалы, фактуры, раскрой, отделка, контроль качества, швейное производство, выкройки, контроль качества, нарядная одежда, дизайн одежды, фурнитура, производственный процесс.

Abstract: textile technology is a science and practice that studies the manufacturing process of clothing, accessories and other textile products. This technology includes a number of processes such as materials, cutting, sewing, decorative processing and finishing.

Keywords: materials, textures, cutting, finishing, quality control, garment production, patterns, quality control, smart clothes, garment design, accessories, production process.

Mamlakatimiz iqtisodiyotida tub o'zgarishlar amalga oshirilishi, respublika iqtisodiyoti asosan xom-ashyo yo'nalishidan raqobatbardosh mahsulot ishlab chiqarish yo'lga izchil o'tayotganligi, mamlakat eksport salohiyati kengayayotganligi ishlab chiqarishning har bir sohasi oldiga yangi vazifalarni qo'ydi. Jumladan, tikuvchilik sanoatini rivojlantirish, xalqimizni yuqori sifatli, chiroyli kiyimlar bilan ta'minlash, kiyim ishlab chiqarishda eng sarmahsul uskunalardan foydalanish imkoniyatini beradigan, kamroq sonli ishchilar kuch bilan mahsulot hajmini ko'paytiradigan texnologik jarayonlarni va kiyim konstruksiyalarini yaratish tikuvchilik sanoati xodimlari oldida turgan muhim vazifalardandir. Ishlab chiqarish texnologiyalarining yangilanayotganligi, fan kashfiyotlari va texnikani bevosita ishlab chiqarish kuchiga aylanib borishi mutaxassis kadrlardan o'z bilimlarini mustaqil va muntazam ravishda chuqurlashtirib, yangilab,

to'ldirib va kengaytirib borishni talab etadi. Albatta, tikuvchilik sanoatini rivojlantirish bilan birgalikda sanoatni zamon talablariga javob beradigan yuqori malakali, yetuk mutaxassis kadrlar bilan ta'minlash kerak bo'ladi. Muhtaram Prezidentimiz SH.M.Mirziyoev ta'kidlagan- laridek, "Biz yoshlarga doir davlat siyosatini hech og'ishmasdan qat'iyat bilan davom ettiramiz. Nafaqat davom ettiramiz, balki bu siyosatni eng ustuvor vazifamiz sifatida bugun zamon talab qilayotgan yuksak darajaga ko'taramiz. Yoshlarimizning mustaqil fikrlaydigan, yuksak intellektual va ma'naviy salohiyatiga ega bo'lib, dunyo miqyosida o'z tengdoshlariga hech qaysi sohada bo'sh kelmaydigan insonlar bo'lib kamol topishi, baxtli bo'lishi uchun davlatimiz va jamiyatimizning bor kuch va imkoniyatlarini safarbar etamiz". Oliy ta'lim muassasalarining yengil sanoat sohasida ta'lim olayotgan talabalari o'zlarida ushbu kasbiy ko'nikmalarni shakllantirish va rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'lishlari va tanlangan mutaxassislikni egallashlari uchun ixtisoslik fanlarini chuqur o'rganishlari kerak bo'ladi. Ana shunday fanlardan biri Tikuv, trikotaj va zardo'zlik buyumlari texnologiyasi»dir. Ushbu darslikda respublikamiz yengil sanoatida keng qo'llaniladigan, zamonaviy yangi texnika va texnologiyalarni o'rganish, yengil sanoat mahsulotlarini tayyorlashda zarur bo'ladigan yangi texnologik jarayonlar batafsil tushuntirilgan.

Kiyim inson tanasini atrof muhitning har xil ta'sirlari (issiq, sovuq, nam, chang va hokazo)dan asrash vositasi sifatida paydo bo'lgan. Jamiyat taraqqiyotining hozirgi bosqichida kiyim deganda o'simlik, hayvonot va sun'iy materiallardan tayyorlanadigan, organizmning normal sog'lom holatini saqlaydigan har xil kiyimlar tushuniladi. Kiyim insoniyat moddiy madaniyatining elementlaridan biri hisoblanadi. Kishilik jamiyati taraqqiyotining har bir tarixiy bosqichida kiyim shakli o'zgarib turadi. U ijtimoiy tuzum, texnika, iqtisodiyot taraqqiyoti talablarini, shuningdek xalqlar milliy madaniyatining xususiyatlari, turmush tarzi, badiiy did va an'analarini o'zida aks ettiradi. Zamonaviy kiyimning formasi uning ko'p asrlik turli tarixiy, iqtisodiy, milliy sharoitlar to'g'risida, kiyimning mehnat sharoitiga, geografik muhitga moslanishi natijasiga ko'ra xilma-xildir. Kiyim hozirgi formasini hosil qilganigacha juda uzoq va murakkab masofani bosib o'tgan. Kiyimning hamma qismlari (pidjak, shim, jiletka) poyabzal va boshqa qo'shimchalari bilan birga kostyumni tashkil etadi. Kiyimning asosiy boshlang'ich materiali bo'lgan gazlamalar faqat struktura, tashqi ko'rinish va rang-baranglik jihatidagina emas, balki xususiyat va tola jihatidan ham to'xtovsiz o'zgarib turadi. Buyumga ishlov berish jarayoni to'qima tarkibiga bog'liq bo'ladi, bu esa xom ashyo to'g'risidagi elementar bilimlarga ega bo'li shni talab qiladi. Faqatgina gazlama qaysi toladan tarkib topganligini bilgan holda, uni yuvish va dazmollash rejimini to'g'ri o'rnatish mumkin. Bu esa o'z navbatida kiyimning foydalanish muddatini uzaytirishga hamda yaxshi ko'rinishda saqlashga yordam beradi. Gazlama to'qishda foydalaniladigan barcha tolalar kelib chiqishiga, olinishiga ko'ra asosan ikki katta guruhga: tabiiy va kimyoviy tolalar guruhiga bo'linadi. Tabiatda mavjud bo'lgan tolalar tabiiy deb, zavod sharoitida olinadigan tolalar kimyoviy tolalar deb ataladi. Kimyoviy tolalar sun'iy va sintetik xillarga bo'linadi. Sun'iy tolalar o'simliklardan, hayvonlar junidan va mineral jinslardan tayyorlanishi mumkin. Shuning uchun ular tabiiy tolalarga o'xshab, sellyulozali

(viskoza, atsetat, triatsetat, mis-ammiak va hokazo), oqsilli (kazein), mineral (shisha va metall) tolalarga bo'linadi. Nisbatan oddiy moddalarning molekulalarini birlashtirish yo'li bilan olinadigan tolalar sintetik tolalar deyiladi. Kapron, lavsan, nitron, xlorin, vinol, polietilen, polipropilen va boshqalar sintetik tolalardir.

Kiyim ishlab chiqarish bir nechta bosqichlarda amalga oshiriladi. Tayyorlov-bichish texnologik jarayonini kiyim-kechak ishlab chiqarishda muhim o'rinlardan birini egallaydi. Uning bosqichlarida materiallardan oqilona foydalanish, kompyuter texnologiyalari va yuqori unumli uskunalardan keng foydalanishga asoslangan. Kiyim turlari doimo va uzluksiz yangilanib turadi. Har yili yengil sanoatda bichig'i va fasoni xilma-xil bo'lgan yangi modellar ishlab chiqarishga joriy qilinadi. Tayyorlov-bichish texnologik jarayoni tikuvchilik korxonasining tajriba, tayyorlov va bichish sexlarida amalga oshiriladi. Kiyim ishlab chiqarish jarayonida foydalaniladigan asosiy materiallar to'qimalar, yumshoq va qattiq materiallar bo'lib, ular turli xil kiyim va aksessuarlarni yaratishda qo'llaniladi. Kesish jarayoni shablonlar yordamida amalga oshiriladi, bu esa materiallarning aniq shaklini olishiga imkon beradi. Tikish jarayonida esa turli xil tikuv turlari va mashinalaridan foydalaniladi, bu kiyimning sifatini va mustahkamligini ta'minlaydi. Dekorativ ishlov berish jarayoni kiyimning estetik jihatini oshiradi, bu esa nafaqat ko'rinishni, balki funksionallikni ham yaxshilaydi. Yakuniy mahsulot sifat nazorati orqali tekshiriladi, bu esa iste'molchilarga sifatli mahsulot taqdim etishga yordam beradi. Bugungi kunda tikuvchilik buyumlari texnologiyasi innovatsiyalar, masalan, 3D chop etish va smart-kiyimlar bilan boyitilmoqda. Shuningdek, ekologik masalalar ham muhim ahamiyatga ega bo'lib, barqaror materiallardan foydalanish va chiqindilarni kamaytirishga qaratilgan tadbirlar amalga oshirilmoqda. Tikuvchilik buyumlari texnologiyasi nafaqat iqtisodiy jihatdan muhim, balki madaniy va ijtimoiy jihatlarni ham o'z ichiga oladi. Ushbu soha doimo rivojlanib bormoqda va yangi tendentsiyalar bilan boyitilmoqda, bu esa uni zamonaviy hayotda muhim o'rin tutuvchi soha sifatida saqlaydi. Tikuvchilik buyumlari texnologiyasi — bu turli xil kiyim va aksessuarlarni yaratish jarayonida foydalaniladigan metodlar, materiallar va asbob-uskunalarini o'z ichiga oladi. Ushbu texnologiya asosan quyidagi asosiy yo'nalishlarni o'z ichiga oladi:

1. Materiallar

- To'qimalar: paxta, jun, sintetik to'qimalar va boshqalar.
- Yumshoq va qattiq materiallar: kiyim uchun yumshoq materiallar (masalan, trikotaj) va qattiq materiallar (masalan, denim).

2. Kesish

- Shablonlar: kiyimning shaklini belgilash uchun shablonlar tayyorlash.
- Kesish usullari: qaychi yoki lazer yordamida materiallarni kesish.

3. Tikish

- Tikuv turlari: oddiy tikuv, zigzag tikuv, overlock va boshqalar.
- Tikuv mashinalari: mexanik va elektron tikuv mashinalari.

4. Dekorativ ishlov berish

- Boshqa materiallar qo'shish: bezaklar, tugmalar, fermuarlar va boshqa aksessuarlar.

MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS

- Boshqa texnikalar: kiyimga naqsh solish, bo'yash, qalpoqchalar.
5. Tugallash
- Yakuni: kiyimni tugatish jarayoni, masalan, tozalash va qadoqlash.
 - Sifat nazorati: tayyor mahsulotning sifatini tekshirish.
6. Innovatsiyalar
- Texnologik yangiliklar: 3D chop etish, smart-kiyimlar, ekologik materiallar.
 - Dizayn dasturlari: kompyuter yordamida dizayn yaratish va modellashtirish.
7. Iqtisodiy jihatlar
- Ishlab chiqarish jarayoni: kiyim ishlab chiqarish jarayonining iqtisodiy samaradorligi.
 - Bozor tahlili: kiyim sanoatidagi tendentsiyalar va talablar.
8. Ekologik masalalar
- Barqarorlik: ekologik toza materiallardan foydalanish va chiqindilarni kamaytirish.
 - Qayta ishlash: eskirgan kiyimlarni qayta ishlash usullari.
- Tikuvchilik buyumlari texnologiyasi doimo rivojlanib bormoqda va yangi innovatsiyalar bilan boyitilmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR VA HAVOLALAR:

1. <http://ilmiy.bmti.uz/blib/files/63/I.S.%20Soliyev%20-%20Tikuvchilik%20buyumlari%20texnologiyasi.pdf>
2. <https://uz.m.wikipedia.org/wiki/Tikuvchilik>
3. TIKUVCHILIK BUYUMLARINI LOYIHALASH VA MODELLASHTIRISH ASOSLARI. Abdullayeva Qumri Madjidovna 2006
4. O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIMI VAZIRLIGI .M.Z.MURTAZAYEV .2021